

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

§. 2. de Athenagora.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

solum personarum distinctionem probandam in se suscepit, dicendus est, hoc unum spectasse, ut ostenderet, Filium, non Patrem, sub aliena forma in terris apparuisse, & cum hominibus collocutum esse, nec Patri immobilitatem attribueret voluisse cum Filii exclusione, quasi putaret Filium loco finito comprehendere, & ita de loco in locum transire posse: sic enim Filium puram creaturam faceret, cum tamen expressè asserat illum esse verè Filium Dei, & genitum fuisse ante omnes creaturas, Sensit igitur illum de cælo descendisse, ut in terris appareret, & colloqueretur cum hominibus, non de loco in locum transendo, sed incipiendo aliquatenus novo modo esse in aliquo loco, & se in aliena forma videndum exhibendo.

§. II.

De Athenagora.

Athenagoras, ut scribit Bellarminus in lib. de Script. Eccl. Atheniensis philosophus Christianus, æqualis fuit S. Justino, & insignem pro Christianis apologiam scripsit, & Imperatoribus Marco Aurelio Antonino, & Aurelio Commodio obtulit. In ea sententiam suam de sanctissima Trinitate exponit. Queritur ergo quid in ea sentiat de divinitate Verbi?

RESPONSIO.

Athenagoras rectè sensit de Verbi divinitate.

Prob. Nam in apologia sua sic loquitur: *Satis jam mihi demonstratum est, non negare nos numen, qui unum illum ingentum, æternum, invisibilem, impassibilem... à quo facta sunt omnia per verbum ipsius, per quod & digesta sunt, & stabilimur, hunc, inquam, unum predicamus Deum. Quin & Dei Filium mente complectimur... Filius Dei est verbum Patris, in idea & efficacia. Ab ipso enim & per ipsum facta sunt omnia; cum Pater & Filius unum sint: ita ut Filius sit in Patre, & Pater in Filio, per unionem & potentiam Spiritus, si quidem mens & verbum Dei, Filius Dei est. Jam si vobis... aliis rependum videtur, quidnam sibi velit hic Dei Filius; paucis dicam: Primigenia hic est Patris progenies, quæ non ut facta (à principio enim Deus, qui est mens æterna, ipse in se ipso λόγος habet, cum rationalis ipse æternus sit,) sed ut rerum cunctarum idea & perfectio foret, progressa est.*

Secundum Athenagoram, in Deo duo sunt, nempe Pater, & Filius, qui Verbum Patris est, à quo & per quem facta sunt omnia, quæ à Patre facta sunt; cum una sit notitia & virtus Patris & Filii, quia unum sunt natura & essentia. Unde Pater est in Filio, & vicissim Filius in Patre per immanentiam perfectissimam, propter unitatem & identitatem substantiæ: sicut enim in homine v.g. una & eadem est substantia hominis & mentis ejus; ita in Deo una & eadem est substantia Patris & Filii, quia Filius, vi originis suæ, est primò & per se mens & verbum essentielle Patris. Hic Filius est vera & genuina Patris progenies, non facta, seu de non extrinsecis producta, sed de substantia Patris genita, & quidem ab æterno: cum enim Deus Pater sit mens æterna, & æternum intellectivus, æternum intelligit, & æternum intelligendo, æternum generat λόγος, seu verbum suum, quod proinde ab æterno processit à Patre, cujus, vi processionis suæ, fuit primariò & per se rerum omnium ab eo in tempore condendarum idea & perfectio intentionalis, seu exemplaris.

Interius sic ait: *Uni Deo & Filio ejus, hoc est, verbo inseparabili, subiecta sunt omnia. Et interius: Quantum igitur in me fuit, etsi non dignitate rei, nequaquam nos esse à Deo alienos, qui universitatis hujus opificem, simulque ejus verbum, seu verum Deum, veneramus, demonstratum est. Superius dixerat: Quippe ut Deum asserimus, & Filium ipsius verbum, & Spiritum sanctum, (tria quidem secundum potentiam, Patrem, Filium, & Spiritum, actu verò & essentia unum, Filius enim Patris mens, verbum & sapien-*

tia est,) & ab eodem (Spiritus, ut lumen ab igne profluit.)

Secundum Athenagoram, Verbum, seu Filius inseparabilis est à Patre, quia una est utriusque substantia. Et verò cum Filius sit primò & per se mens & verbum essentielle Patris, non magis ab eo separabilis est, quam mens & verbum internum hominis, cujus pura modificatio est, ab homine separari potest. Secundum eundem, omnia subiecta sunt Patri & Filio, quia Filius cum Patre rerum omnium Dominus unus est, sicut cum eo unus est Deus. Secundum eundem, Patrem & Filium seu verum Deum Christiani venerantur, quia cum una sit utriusque divinitas, Pater cum Filio unus verus Deus est. Denique secundum eundem, Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt unum, non consonantia tantum, sed essentia. Cum autem dicit Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse tria potentia, potentiam opponit, non subsistentiarum, sed essentiarum actuali distinctioni & diversitati; nec aliud vult, quam Patrem, Filium, & Spiritum sanctum perinde se habere in ordine ad actualementer inter se distinctionem, ac si haberent tres naturas & essentias, inter se distinctas & diversas realiter. Quod est, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse tres res per se existentes in actuali unitate & identitate naturæ & essentia.

Obi. Athenagoras sensit Verbum per totam æternitatem fuisse *anypostaton*, seu absque propria hypostasi, & tunc tantum per se existere cœpisse, proindeque Deum esse, cum ingentus Deus voluit mundum condere: tunc enim primum ab ingenito Deo Verbum, ut esset idea & perfectio exemplaris rerum omnium, produisse, atque genitum esse, docet Athenagoras. Ergo malè sensit de Verbi divinitate.

R. 1. Athenagoras sensit Verbum *anypostaton* esse, & per se subsistere. Nam sensit Verbum esse Filium Dei Patris. Non potest autem eadem hypostasis respectu sui ipsius esse simul Pater & Filius; quia non potest eadem hypostasis esse respectu sui ipsius genitor & genitus. Præterea, docet Patrem esse in Verbo, & Verbum in Patre. Quod nugatorium est, si Pater & Verbum non sunt duæ hypostases. 2. Sensit Verbum ab æterno extitisse. Nam docet Patrem, cum sit mens æterna, & æternum rationalis sit, ab æterno habere Verbum suum. 3. Sensit Verbum ab æterno extitisse per generationem; cum doceat solum Patrem ingentum, seu improductum existere. Totalis autem terminus generationis non potest esse nisi aliqua hypostasis. Sensit igitur Athenagoras Verbum ab æterno per se extitisse, & ita in Deo duas ab æterno hypostases esse, quarum una ingenita est, & genitor, & altera genita ab ea, quæ ingenita est; quarum una proinde Pater est, & altera Filius; & quæ sibi invicem immanent, quia una utriusque est natura & essentia.

At inquis. Athenagoras docet, Verbum tunc primum produisse à Patre, cum voluit mundum condere. R. dist. Docet produisse, tunc primum existens, N. Produisse, cum jam antea & ab æterno existeret, cum jam Deus, utpotè mens æterna, ab æterno per generationem æternam illud possedisset, C. Unde sic adhuc dist. Athenagoras docet Verbum tum primum à Patre produisse, cum Pater voluit mundum condere, tunc primum, inquam, produisse interius, N. Exterius, C. Distingue duplicem progressum, seu prolationem Verbi à Patre, nempe prolationem internam & externam. Secundum Athenagoram, prolatio interna Verbi æterna est, externa verò temporanea. Pater ab æterno per æternam generationem, sibi immanentem, interius protulit Verbum suum, quod proinde ab æterno habuit in se, hoc est, sibi perfectissimè immanens per unitatem & identitatem essentia: Pater enim & Filius unum sunt: unde necesse est, ut Pater sit in Filio seu Verbo, & Filius seu Verbum, in Patre. Pater in tempore, seu in principio temporum, protulit exterius Verbum suum, per illud producendo creaturas; vel si vis, per illud imperando, ut creaturæ transirent de non esse ad esse. Hæc autem externa

terna

terna Verbi prolatio non nisi late & improprie à veteribus aliquando dicitur generatio Verbi.

§. III.

De Theophilo Antiocheno.

Theophilus Episcopus Antiochenus, ut scribit Bellarminus in lib. de Script. Eccl. sextus ab Apostolo Petro, vixit sub Marco Aurelio Imper. & sub filio ejus Commodus obiit. Scripsit multa eleganter, ut testatur Sanctus Hieronymus in Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo. Utrum de Verbo bene senserit, quaeritur.

RESPONSIO.

Sensit Verbum verum Deum esse.

Prob. ex lib. 4. Allegoriarum in Evangelium secundum Joannem, ubi sic loquitur: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Principium est Deus, Verbum Filius Dei Christus. De quo paterna vox dicit in Psalmo: Eructavit cor meum verbum bonum; id est, Christum, per quem omnia facta sunt... Et Deus erat de Deo natus... & homo erat per matrem. Et inferius: recitatis Christi verbis, Vado ad Patrem, quia Pater major me est, sic prosequitur: Cur igitur alibi ait Jesus, Ego & Pater unum sumus? Sciendum est quod Christus Dominus noster ita verus homo, & verus est Deus; de Patre Deo Deus; de matre homine homo; illic secundum hominem, hic secundum Deum locutus creditur; juxta quam rationem etiam in reliquis, quae aut aequalitatem cum Patre, aut humilitatem ejus humanitatis sonant, facile intellectus patebit.

Secundum Theophilum, Deus Pater eructavit de corde suo, hoc est de substantia sua genuit Verbum suum; unde Verbum est Filius Dei, & fuit semper in Deo qui omnium principium est, etiam ipsius Verbi, per quod creaturae omnes conditae sunt. Verbum autem Christus est, qui Deus est, de Deo Patre natus; & homo, natus de matre homine; atque sicut verus homo est, quia de matris hominis substantia genitus est; ita & verus Deus est, quia genitus est de substantia Dei Patris: quare & Patri aequalis est, & minor: minor secundum humilitatem humanitatis; aequalis vero secundum unitatem & identitatem substantiae.

Frustra nobis objiciuntur ex lib. 2. ad Autolyicum haec Theophili verba, Deus igitur habens suum sermonem in suis visceribus, genuit eum, cum eum produceret cum sua sapientia ante haec universa. Hoc sermone usus est in mundi creatione, & omnia, quae condidit, per ipsum fecit. Hic principium dicitur, quia omnium est principium, dominatorque omnium, quae per ipsum facta sunt. Et ista: Deus quidem universorum Pater loco nec includitur, neque in loco invenitur: non enim est locus, in quo ipse quiescat. Caterum sermo ejus, per quem omnia creavit, existens potentia & sapientia Patris, assumit personam Patris, & Domini universorum, is venit in paradisum sub persona Dei, & cum Adamo colloquebatur. Et ista: Intellige hoc loco enarrari sermonem perpetuo existentem, & instum in corde Patris Dei. Antequam enim quicquam eorum, quae facta sunt, fieret, hunc consiliarium habuit, ut qui mens & prudentia ejus foret. Cum vero jam condere, quae deliberaverat, instituisset, hunc sermonem genuit prolatum, primogenitum universae creaturae.

Haec etenim, quamvis magna ex parte duriora sint, & benigna interpretatione indigeant, haud aegre conciliantur cum catholico dogmate, & iis, quae pro Verbi per se subsistentis divinitate ex Theophilo relata sunt. Itaque Theophilus duplicem agnoscit Verbi productionem, prolationem, generationem, internam scilicet, & externam; internam quidem, quia Pater illud immanenter & intrinsicè produxit, protulit, generavit; externam vero, quia rebus creatis dedit esse per ipsum Verbum, per illud imperando ut essent: vel, si vis, Theophilus hic distinguit Verbi generationem & partum, & Patrem comparat, seculis imperfectioni-

bus, mulieri uterum gerenti. Juxta Theophilum igitur, sicut mater infantem à se conceptum & generatum & de substantia sua, verum & integrum hominem per se existentem, primum per certum tempus gestat in utero, deinde pariendo edit in lucem; ita Pater aeternus Verbum suum, quod absque concubitu, adeoque solus, solum conceperat & generaverat ab aeterno de tota sua substantia, & per totam aeternitatem verum & integrum Deum, ac per se existentem quasi gestaverat in utero, illud scilicet ut factum sibi perfectissimè immanentem aeternum generando, tandem aliquando quasi peperit, & in lucem edidit, per illud universa condendo.

Verbum igitur, juxta Theophilum, perpetuo existit in propria hypostasi, & perpetuo instum fuit in corde Patris, hoc est, Patri perpetuo immanit in propria hypostasi, tamquam verus & genuinus fetus illius, unam & eandem cum eo substantiam habens. Pater Verbum, cum adhuc haberet illud in visceribus suis, hoc est, antequam produceret illud exterius, consiliarium habuit, ut qui mens ejus & prudentia foret; id est, Pater cum Verbo omnia praordinavit, & praedestinavit communiter in aeternitate, quia una erat mens & sapientia Patris & Verbi; vel, si vis, quia Verbum erat mens & sapientia Patris, licet non tantum; erat enim & est substantia per se existens, cui Pater per generationem primario communicabat & communicat mentem & sapientiam suam.

Cum autem Pater cuncta, quae communiter cum Verbo ordinaverat & statuerat, exequi veller, tunc quasi peperit Verbum, non postmodum paulatim perficiendum, ut accidit in humanis partibus, sed perfectum ab aeterno Deum, illud exterius producendo; & illud exterius produxit, per illud omnia condendo. Per Verbum enim omnia facta sunt: unde omnium principium est, & dominator. Cum autem dicit Theophilus, Patrem in creatione mundi usum esse Verbo, & Verbum, inamorto Patre, venisse in paradisum, tamquam Patris legatum, comiter intelligi potest, & debet; nec aliud in re intelligit ipse, quam per Verbum facta esse omnia, & Verbum, non Patrem, collocutum esse cum Adamo: vel certe ad summum attribuit Patri notionalem quamdam excellentiam & auctoritatem in Verbum, quacum perfectam in omnibus essentialibus aequalitatem stare posse judicant veteres.

§. IV.

De S. Irenaeo.

S. Irenaeus, ut scribit Bellarm. in lib. de Script. Eccl. Episcopus, & Martyr, natione Graecus, & S. Polycarpi discipulus, Commodus Imperatore, & Eleuthero Pontifice, vixit, & tempore Severi Imperatoris martyrium consummavit. De eo quaeritur quid senserit de divinitate Verbi?

RESPONSIO.

S. Irenaeus catholice sensit de Verbo, & ejus divinitate.

Prob. Sic enim loquitur lib. 3. contra haereses c. 6. Neque igitur Dominus, neque Spiritus sanctus, neque Apostoli, eum, qui non esset Deus, definitivè & absolute Deum nominassent aliquando, nisi esset verus Deus: neque Dominum appellassent aliquem ex sua persona, nisi qui dominatur omnium Deum Patrem, & Filium ejus, qui dominum accipit à Patre suo omnis conditionis, quemadmodum habet illud: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, &c. Patrem enim Filio collocutum ostendit; qui & dedit ei hereditatem gentium, & subiecit ei omnes inimicos. Verè igitur cum Pater sit Dominus, & Filius verè sit Dominus, merito Spiritus sanctus Domini appellatione significavit eos... Similiter illud ait Scriptura: Sedes tua Deus in aeternum, virga directionis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus. Utroque enim Dei appellatione significavit Spiritus, & eum, qui ungitur Filium.